

УДК 347.218.3(477.83/86)(091)

МІСЦЕ УЗУФРУКТУ В СИСТЕМІ РЕЧОВИХ ПРАВ (АНАЛІЗ РИМСЬКОГО І ФРАНЦУЗЬКОГО ЗАКОНОДАВСТВА)

І. Сіваракша

*Оренбурзький інститут (філія) Московського державного
юридичного університету імені О. Е. Кутафіна (МДЮА)
бул. Комсомольська, 50, 460000 Оренбург, Російська Федерація
e-mail: post@oimsla.edu.ru*

Узуфрукт – одне з прав на чужі речі. Носій цього права (узуфруктуарій) має можливість користуватися і отримувати плоди. Стосовно речі, то він має лише зберігати її сутність. Це право має особистий характер і визнає право дивідендів. Власник речі зберігає за собою право «голого власника».

Ключові слова: узуфрукт, сервітути, квіритське право, цивілісти, римське право, Французький Цивільний кодекс, речові права, право користування, право володіння, обмеження права власності.

Одними з перших різновидів речових прав необхідно визнати права на чужі речі, які виникли ще в античному праві і були законодавчо оформлені законами Солона. Згодом історичний досвід античних юристів був сприйнятий децемвірами в «Законах XII таблиць». У таблиці 7 цих законів були визначені межі здійснення права власності, яке ще правом квіритського періоду вважалось обмеженим¹. Римські класичні юристи підійшли до цього питання ґрунтовніше. Вони провели класифікацію прав на чужі речі, виділивши як самостійні інститути: сервітути, емфітевзис, суперфіції та заставне право. Сервітутами називали права, що виникають на слугуючі речі, а згодом цей термін був поширений на цілу низку схожих відносин, у тому числі й на узуфрукт. Римські цивілісти визначили місце узуфрукту в системі прав на чужі речі, запропонували дефініцію узуфрукту, визначили зміст (правомочності) цього права, способи виникнення і припинення права, а також передбачили можливі способи захисту. Цей історичний досвід, як наслідок, був сприйнятий більшістю законодавців країн континентальної системи. Однак тривалий час у цивільному праві Російської Федерації цей термін і передбачувані ним суб'єктивні права взагалі були відсутні.

Сучасна правова дійсність зажадала від законодавців переглянути законні способи обмеження права власності та ввести в ЦК РФ інститут узуфрукту. Під правом особистого користування (узуфруктом) визнається надане власником речі іншій особі (користувачу) право користування та володіння такою річчю. Пропонована дефініція допускає право власника володіти і користуватися обтяженою річчю відповідно до її призначення. Крім того, він може вимагати усунення всіх інших осіб, у тім числі власника, від володіння і користування річчю. Використання речі, обтяженої правом особистого користування, у підприємницькій діяльності не допускається. Право особистого користування не може бути передано іншій особі, у тому числі в порядку універсального правонаступництва або за угодою.

¹ Lx XII tab. VII. 2 «...если вдоль соседнего участка выкапывался ров, то нельзя было переступать границы. Если (ставился) забор, то нужно отступать от соседнего участка на один фут, если дом для жилья, то отступать на два фута ...» [1, с. 12].

Усі ці положення викликають певні сумніви щодо потрібності цього інституту, оскільки він охоплює не тільки елемент користування, як змісту права власності, а й володіння. Окрім того, якщо законодавці підуть шляхом сервітутного права і зроблять узуфрукт правом оплатним, постає питання про доцільність цього інституту, оскільки схожі за змістом з узуфруктом відносини регулюються, наприклад, заповідальною відмовою.

Історично склалося так, що під узуфруктом розуміють повне право користування і отримання плодів з чужої неспоживчої речі зі збереженням її субстанції.

Узуфрукт виник як особливий вид права на чужі речі в Римі ще до кінця республіки. «Користування плодами, або узуфрукт, було особистим сервітутом, на підставі якого повноважна особа або користувач плодами (узуфруктуарій) отримував право безкоштовно і, зазвичай, довічно користуватися чужою річчю і отримувати з неї плоди зі зобов'язанням повернути річ власнику непошкодженою після завершення користування плодами» [2, с. 183]. Це визначення узуфрукту позначає межі використання чужої речі. Крім того, під узуфруктом розуміють право користування чужою річчю або її притримання, при можливості присвоєння її плодів без права споживання і розпорядження самою річчю.

Всі автори вищеперелічених визначень сходяться у поглядах на те, що особа, на користь якої це право встановлено, зобов'язана зберігати субстанцію речі. За твердженням Бьонді, термін «субстанція» потрібно розуміти «радіше в юридичному сенсі (як недопущення можливості розпорядження наданою річчю), ніж в економічному (як недопущення порушення природної цілісності речі, яка створюється)» [3, с. 284].

Володаря узуфрукту називали узуфруктуарієм або власником узуфруктарію. У межах цього права йому було дозволено користуватися і отримувати плоди (Павел, 3.6.24: «Не може бути плодів без користування»).

Справжній власник доти, поки тривав узуфрукт, мав лише «голу власність на річ». Він зберігав за собою право розпорядження і володіння річчю, оскільки узуфруктуарій був лише держателем речі (у цьому полягає суттєва відмінність узуфрукту, закріпленого в проекті ЦК РФ, від узуфрукту в розумінні римських юристів. Це пояснюють тим, що в ЦК РФ не розглядають тримання).

Однак у цьому питанні в римських цивілістів не було єдності думок. Окремі з них наполягали на тому, щоб узуфруктуарій здійснював право користування в межах тримання, а інші допускали право користування в межах права володіння. Оскільки право тримання – це всього лише фактичне володіння річчю, а право володіння – це фактичне володіння річчю з наміром ставитися до речі як своєї, то можна припустити, що для нас ближчою є другий погляд, який дозволяє встановити обов'язок щодо узуфруктуарія – ставитися до речі як до своєї. «Узуфруктуарій не тільки зобов'язаний користуватися річчю обачно, але і повинен вживати всіх заходів до того, щоб зберегти її в справному стані, оскільки час і помірне користування самі по собі не тягнуть за собою зменшення вартості речі» [4, с. 267].

Розглядаючи в сучасному праві узуфрукт як самостійне речове право, а не як вид сервітуту, доречно, передусім, звернутися до досвіду французьких законодавців нового часу. Саме вони під час кодифікації французького права наполягали на тому, щоб узуфрукт був відокремленим від сервітуту, а не розглядався як його вид згідно з теорією римських юристів. Російські законодавці солідарні з французькими колегами у цьому питанні. У проекті нового цивільного кодексу узуфрукт розглядають відокремлено від сервітуту.

Відокремлення узуфрукту від сервітуту відбулося з тієї причини, що між ними мало спільного. Їх об'єднує лише те, що вони є правами, обтяжують право власності, а в решті – вони відрізняються один від одного.

Головна відмінність від сервітуту полягає в тому, що до змісту сервітуту не включено тримання, а при узуфрукті правовласник фактично володіє річчю. Крім того, у них відмінний предмет. Сервітут встановлюється тільки щодо нерухомого майна. Щодо предмета узуфрукту, то не можна бути настільки категоричними, оскільки в теорії права щодо цього немає єдиної думки. З огляду на це такому питанню необхідно приділити більше уваги, оскільки на предметі узуфрукту ґрунтуються всі особливості такого права користування.

У період римської республіки предметом узуфрукту вважалася лише неспоживна річ, і це є виправданим, оскільки після закінчення узуфрукту правовласник був зобов'язаний повернути річ без будь-яких погіршень. Барон у своєму дослідженні змісту узуфруктного права висловлювався так: «юридична форма узуфрукту неможлива щодо споживних речей, оскільки вони не допускають ні користування, ні вилучення плодів, а лише споживання. Ще менш можлива щодо зобов'язань, що не є тілесними речами. Але господарська думка, що лежить в основі узуфрукту, застосовна до всіх тілесних і безтілесних речей. Зокрема в галузі спадкування виникає потреба застосувати цю думку до всього майна ...» [5, с. 95]. Інакше кажучи, предметом узуфрукту могло бути все спадкове майно, яке в силу легата передавалося іншим особам на умовах права користування чужою річчю і її плодами. Згодом після того, коли праву стали відомі такі речі, як майнові комплекси, що склалися зі споживчих і неспоживчих частин, було визначено, що предметом узуфрукту можуть бути і такі речі. Отже, і споживчі речі ставали предметом узуфрукту. Зважаючи на це припущення, римські юристи, намагаючись обґрунтувати правомірність встановлення узуфрукту на споживчі речі, класифікували вищезазначений інститут. Узуфрукт був розділений на два підвиди: «узуфрукт у прямому значенні, або користування плодами неспоживних речей, і узуфрукт у переносному значенні, або користування плодами споживних речей, назване квазіузуфруктом» [2, с. 183].

Більшу ясність щодо цього питання внесли французькі цивілісти, які в ст. 581 ФЦК закріпили положення про те, що «узуфрукт може бути встановлений щодо будь-якої рухомої або нерухомої речі». Крім того, ст. 579 ФЦК допускає користування стосовно споживних речей «якщо узуфрукт поширюється на речі, які не споживаються негайно, але поступово погіршуються внаслідок користування, якот: білизна, меблі, тоді узуфруктуарій має право користуватися цими речами лише в тому стані, в якому вони перебуватимуть, і не погіршеними внаслідок його умислу або недбалості».

Щодо предмета узуфрукту згідно з нашим цивільним правом, то законодавець не вніс жодної ясності. На наш погляд, у цьому питанні доречно враховувати французький досвід, який вже перевірений часом.

Для ліпшого розуміння сутності досліджуваної проблеми варто поговорити про правомочності суб'єктів узуфрукту. Розкриваючи зміст прав і обов'язків сторін, ми зможемо з'ясувати, для чого цей інститут необхідний сучасному російському праву.

Річ, обтяжена узуфруктом, була предметом подвійного права: права власника і права узуфруктуарія. Що стосується прав власника речі, щодо якої встановлено узуфрукт, то за ним зберігається та влада, яка залишається за вирахуванням прав, присвоєних узуфруктуарію. Інакше кажучи поки існує право узуфрукта на річ,

власник має на неї лише «голу власність». Глюк міркував стосовно правомочностей «голого власника» і дійшов до таких висновків:

– за «голим власником» зберігається юридичне володіння річчю, що дозволяє власнику здійснити захист свого права від всякого домагання з боку третіх осіб так, начебто воно знаходиться і юридично, і фізично в його руках;

– основне обмеження стосується права користування, яке переходить узуфруктурую. Водночас за власником зберігається право контролю за здійсненням узуфруктуарієм цього права. Крім того, він має право на плоди, якими не заволодів узуфруктуарій. І ще, прирощені речі при їх появі відразу надходили у власність господаря;

– за власником зберігається право розпорядження річчю, однак в обмеженому вигляді. Здійснюючи розпорядження, власник повинен дотримуватися правила «... не псувати стан речі». Таке правило не дозволяло власникові: змінювати призначення речі, змінювати спосіб обробки речі, робити такі юридичні дії, які б знищували права узуфруктуарія або навіть їх обмежували тощо.

Інакше кажучи, власник речі повинен був допустити узуфруктуарія до повного користування річчю, звичайно, в розмірах, визначених законом, і згідно з обіцянками, даних узуфруктуарію. Йому не дозволено втручатися в річ протягом дії узуфрукту або як-небудь заважати діяльності узуфруктуарія. Водночас власник не має позитивного обов'язку щодо узуфруктуарія, крім обов'язку віддати річ в узуфрукт. В його обов'язки не входить виконувати будь-який ремонт, він не повинен «відновлювати те, що було зруйновано непередбачено» (ст. 607 ФЦК).

Власника права називають узуфруктуарієм. Право узуфруктуарія зводилося до того, що він мав право користування і присвоєння плодів за допомогою матеріального захоплення. Він не допускав втручання у здійснення наданого йому права користування з боку «голого власника». Даючи досить широкі повноваження узуфруктуарію, юристи вважали за необхідне визначити межі користування. Зокрема, він не міг без згоди власника погіршувати якість речі, оскільки самим правом не допускалося зміни субстанції речі. Він не мав права робити такі зміни, внаслідок яких річ отримує нове призначення (наприклад, парк перетворив на місто) [7, с. 267]. Йому не було надано можливості розпоряджатися своїм правом узуфрукту. Це, передусім пов'язане з особистим характером узуфрукту, тобто надане право було доступне тільки конкретній особі. Згідно з теорією римських юристів узуфрукт – невідчужуване право, його цесія недійсна. Водночас можна було уповноважити третю особу користуватися предметом узуфрукту, але це користування було обмежено терміном здійснення свого права узуфрукту. Практичне значення невідчужуваності самого права при відчужуваності його здійснення полягає у тому, що узуфрукт залишається пов'язаним з особою первісного узуфруктуарія у тому сенсі, що з його смертю узуфрукт припиняється [6, с. 266].

Незважаючи на те, що законодавець надав широкі права узуфруктуарію, він обтяжив його і обов'язками. Основне зобов'язання, покладене на узуфруктуарія, – зберігати якість речі. Для схоронності речі узуфруктуарій мав діяти як «звичайний господар». У його обов'язки входило нести «звичайні» витрати. Він не зобов'язаний брати на себе особливих витрат, викликаних поза його волею, наприклад, витрат на капітальний ремонт. Щодо самого власника, то узуфруктуарій не зобов'язаний був робити жодних грошових винагород, окрім тих, які компенсували погіршення якості речі. Однак узуфруктуарій ніс різного роду витрати (податки і повинності), пов'язані з річчю. За своєю природою узуфрукт – право безоплатне. І врешті,

узуфруктуарій був зобов'язаний повернути річ власникові у тому вигляді, який вона б мала у разі правильного користування нею.

У новий час французькі законодавці розглянули права узуфруктуарія з двох позицій: речового та зобов'язального. Речовий характер зобов'язань впливає з самого речового права. Оскільки право передбачає вплив на річ, то й обов'язки, передусім, виникають стосовно речі. Узуфруктуарій зобов'язаний впливати безпосередньо на річ, попереджати вплив третіх осіб на цю річ. Зобов'язальний характер прав узуфруктуарія припускає, що межі користування узуфруктуарія визначаються законом, і останній здійснює своє право в його межах. Гофман дав змогу виділити такі групи обов'язків узуфруктуарія:

– узуфруктуарій, як і всякий правовласник речі, право власності на яку належить іншій особі, не може робити дій, які могли б шкодити їй;

– він був зобов'язаний виконувати все те, до чого був зобов'язаний господар до віддачі узуфрукта, тобто до надання усієї вигоди з речі узуфруктуарію. Передбачалося, що на узуфруктуарія перекладали всі виплати і повинності самого власника;

– на узуфруктуарія було покладено обов'язок вчиняти всякого роду дії, спрямовані на збереження речі, при тому, що власник за вчинені узуфруктуарієм дії не зобов'язувався платити винагороду.

За ФЦК обов'язки узуфруктуарія можна поділити на обов'язки, що виникають у майбутнього правовласника цього права, і на обов'язки, покладені на узуфруктуарія в процесі здійснення цього права.

Згідно зі ст. 600 ФЦК майбутній правовласник зобов'язаний:

– зробити інвентаризацію стану рухомої речі і нерухомості «у присутності власника чи понятого». Недоліки, виявлені інвентаризацією, не тягнуть за собою позбавлення прав узуфруктуарія, але власник може відмовити узуфруктуарію в отриманні права користування плодами. Допущено відмову сторін узуфруктного права від інвентаризації, якщо це було обумовлено в основних правилах узуфрукта;

– забезпечити узуфрукт заставою (ст. 601 ФЦК). Цей захід давав змогу власнику речі за рахунок застави компенсувати збитки, зумовлені поведінкою узуфруктуарія, внаслідок яких предмет узуфрукту став непридатним, тобто погіршувався попередній стан речі.

У процесі здійснення цього права в узуфруктуарія виникали згідно з ФЦК такі обов'язки:

– слідуючи римському праву, узуфруктуарій згідно з ст. 578 ФЦК, зобов'язувався до «збереження суті речі». У межах цього обов'язку правовласник мав, передусім, утримуватися від розпорядження рухомою річчю в узуфрукті без дозволу власника, утримувати майно в належному стані, повідомляти власника про будь-які зазіхання з боку третіх осіб та про поточні претензії на придбання предмета узуфрукту за терміном давності (ст. 614 ФЦК), про які власник може не знати;

– узуфруктуарій повинен користуватися річчю відповідно до її призначення, тобто не змінювати призначення речі, наприклад, не перетворювати житлове приміщення в комерційне;

– ст. 605 ФЦК зобов'язує узуфруктуарія здійснювати ремонт;

– ст. 608 ФЦК зобов'язує «узуфруктуарія платити всі щорічні податки ...».

Інтерес до цього інституту викликаний ще й тим, що виникнення його пов'язано не тільки з волевиявленням сторін, а й встановлений законом. Спочатку узуфрукт установлювався у той самий спосіб, що і право власності. Зокрема,

римські юристи передбачили такі випадки його виникнення: уявний судовий процес (якщо йшлося про безтілесні речі); опосередковане встановлення узуфрукту шляхом передачі цього права (при манципації ділянки); узуфрукт міг встановлюватися шляхом одностороннього розпорядження – легата. Юстиніан допускав набувальну давність як спосіб встановлення узуфрукту, встановивши терміни за аналогією із земельними сервітутами (десятирічний термін для присутніх господарів і двадцять для відсутніх [7, с. 531]).

Французькі законодавці врахували всі нюанси римського права і закріпили в ст. 579 ФЦК такі способи встановлення узуфрукту: «Узуфрукт встановлюється законом або за волею людини», крім того, узуфрукт встановлюється за набувальною давністю. Дане право користування встановлюється довічно, на строк або під умовою, часто у зв'язку зі спадкуванням.

Як і будь-яке інше право, узуфрукт має початок і кінець, тобто цивілісти передбачили не тільки законні підстави для виникнення цього права, а й також підстави для його припинення. На відміну від права власності, узуфрукт не підлягав ні спадкуванню, ні відчуженню. Це право припинялося на таких підставах [8, с. 408]: внаслідок смерті або применшення цивільного статусу узуфруктуарія; злиття права «голого власника» з правом на узуфрукт; відмови від узуфрукту; зникнення або знищення предмета узуфрукту або за допомогою такої його трансформації, яка перешкоджала здійсненню узуфруктуарієм свого права; вилучення об'єкта узуфрукту з цивільного обороту; якщо правом не користувалися протягом встановленого терміну.

Припинення узуфруктного права згідно з ФЦК відбувається на підставах, зазначених у ст. 617–619. Статті, що регулюють процес припинення узуфрукту, були сформовані французькими цивілістами не тільки з урахуванням рецепції римського права, а й з урахуванням нового часу. Показовим для цих статей стало те, що ФЦК діяв в умовах нової економічної формації.

Однією з перших підстав, яка припиняє узуфрукт, є смерть узуфруктуарія, оскільки смерть – це природна причина. Якщо узуфрукт був би встановлений на користь кількох осіб одночасно, то узуфрукт припинявся б після смерті останнього з них.

Крім того, узуфрукт припиняється по закінченні терміну, встановленого особою, яка його визначила, або законом. В силу вимоги закону узуфрукт припиняється тоді, коли він «не надається приватним особам», а встановлюється на користь юридичної особи (ст. 619 ФЦК). Закон для таких випадків передбачив термін 30 років.

Говорячи про строки, доречно згадати також про невикористання наданого права протягом 30 років.

Оскільки узуфрукт безпосередньо пов'язаний з річчю, то закон передбачив такі підстави його припинення: повне знищення предмета узуфрукту; придбання узуфруктуарієм речі у власність, тобто консолідація прав власника та узуфруктуарія в одній особі.

Варто також сказати про припинення узуфрукту судом. Судове рішення може припинити узуфрукт у тому випадку, якщо в діях узуфруктуарія буде встановлено факт зловживання користуванням (ст. 618 ФЦК). У цьому випадку власникові речі буде дозволено отримати відшкодування збитку, отриманого в результаті не законних дій узуфруктуарія.

Врешті, відмова узуфруктуарія від узуфрукта (ст. 621 і 622 ФЦК). Щодо цього способу в кодексі сказано дуже мало. Законодавець не пропонує будь-яких додаткових роз'яснень щодо відмови.

Усі перелічені вище підстави призводять до того, що власник відновлює усі права на свою річ. Відновлення прав власника відбуваються за допомогою реституції. Узурфрукт, встановлений на неспоживну річ, реституціюється натурою. Узурфруктуарій зобов'язаний повернути річ власникові у тому стані, в якому ця річ була йому передана на момент виникнення цього права, або в тому стані, який визначила інвентаризація. Якщо узурфрукт був встановлений на речі, які мають властивість зношуватися, наприклад, на білизну, оббивну тканину, і на момент припинення узурфрукту вони для власника не становлять попередньої цінності, то узурфруктуарій зобов'язаний виплатити вартість цих речей, яку вони мали на початку узурфрукту. Дотримуючись положення ст. 1302 ФЦК, узурфруктуарій звільняється від дій реституції, якщо річ загинула внаслідок непереборної сили.

Власникові речі було надано право пред'являти особливі позови у тих випадках, коли реституція була неспроможною. Зокрема, це позов про витребування речі або зобов'язальний позов про реституцію. Дані позови не зобов'язують власника доводити своє право на річ, а потребують лише доказів факту передачі речі. Інакше кажучи, власникові було дозволено вимагати відшкодування збитків у тих випадках, коли узурфруктуарій знищив чи пошкодив річ, оскільки діяв не як добрий господар.

Зі свого боку, власник був зобов'язаний відшкодувати узурфруктуарію всі витрати, які останній здійснив для схоронності речі (ст. 605 ФЦК). Водночас власник не був зобов'язаний компенсувати узурфруктуарію витрати, які були зроблені для поліпшення майна. Згідно зі ст. 599 ФЦК узурфруктуарію було дозволено зняти «поміщені їм дзеркала, картини та інші прикраси, але під умовою приведення відповідних місць у попередній стан».

Розглянувши узурфрукт в системі римського і французького права, ми з більшою впевненістю можемо сказати про те, що і в нашому праві цьому інституту має бути відведено гідне місце. Крім того, вважаємо, що російським законодавцям варто було б використовувати в цивільному законодавстві РФ новітній позитивний досвід модернізації цивільних кодексів низки європейських держав, в тому числі і Франції, оскільки цей досвід дасть змогу досить швидко і водночас продуктивно заповнити прогалини у праві.

Тому не всі питання, які виникають перед законодавцями в умовах російської дійсності, можна вирішити як у французькому і римському праві. Зокрема, римські юристи, розглядаючи узурфрукт як вид сервітуту, не класифікували його. Французькі цивілісти виділили види узурфрукту, керуючись політичними та економічними інтересами класу буржуазії. Російські законодавці у цьому питанні, пішли своїм шляхом, класифікувавши узурфрукт в Проекті нового ЦК РФ на два види: загальний і соціальний (застосовується щодо житлового приміщення).

Соціальне користування встановлюється винятково на користь осіб, які проживають разом з власником житлового приміщення та мають відповідно до сімейного законодавства право на отримання аліментів від цього власника.

Соціальне користування не може бути встановлено, а встановлене соціальне користування підлягає припиненню, якщо користувач має у власності або на умовах соціального найму ізольоване житлове приміщення, придатне для постійного проживання.

У проекті змін ЦК РФ визначено користування житловим приміщенням, обтяженим соціальним користуванням:

1. Власник житлового приміщення, обтяженого соціальним користуванням, що проживав в обтяженому житловому приміщенні до встановлення користування,

може продовжувати користуватися таким житловим приміщенням спільно з користувачем, якщо інше не передбачено законом, угодою або судовим актом.

Особа, яка набула житлове приміщення, обтяжене соціальним користуванням, не має права користуватися обтяженим житловим приміщенням.

2. Користувач, який має щодо житлового приміщення право соціального користування, не має права вселити в таке житлове приміщення інших осіб, крім своїх неповнолітніх дітей, у тому числі усиновлених.

3. Користувач, який має щодо житлового приміщення право соціального користування, зобов'язаний утримувати це приміщення відповідно до загальних правил утримання таких приміщень, встановлених законом.

Власник житлового приміщення, обтяженого соціальним користуванням, якщо він зберігає право користування таким житловим приміщенням поряд з користувачем, пропорційно несе витрати з утримання цього приміщення. Інший розподіл витрат може бути передбачено угодою.

Ця класифікація відповідає вимогам часу, необхідності перенести окремі зобов'язальні правовідносини із площини зобов'язального право у речове право.

Список використаної літератури

1. Законы XII таблиц / перевод Л. Л. Кофанова. – М., 1996.
2. *Пухан Иво*. Римское право (базовый учебник) ; пер. с македонского проф. В. А. Томсинова и Ю. В. Филиппова ; под ред. проф. В. А. Томсинова / Иво Пухан, Мирьяна Поленак-Акимовская. – М. : Зерцало, 2000. – С. 183.
3. *Biondi*. Le servitu prediali, cit / Biondi. – P. 284.
4. *Гримм Д. Л.* Лекции по догме римского права / под ред. и с предисл. В. А. Томсинова / Д. Л. Гримм. – М. : Зерцало, 2003. – С. 267 (серия «Русское юридическое наследие»).
5. *Барон Ю.* Система римского гражданского права ; пер. с пятого немецкого издания Л. Пережицкого / Ю. Барон. – Выпуск второй. – Издание московского юридического магазина А. Ф. Сорова, 1898. – С. 95.
6. *Гримм Д. Л.* Лекции по догме римского права / под ред. и с предисл. В. А. Томсинова / Д. Л. Гримм. – М. : Зерцало, 2003. – С. 267 (серия «Русское юридическое наследие»).
7. Сl. 7.33.12.4 (Imp. Iustinianus a. 531).
8. *Гарсия Грридо М. Х.* Римское частное право: Казусы, иски, институции / пер. с испанского / отв. ред. Л. Л. Кофанов / М. Х. Гарсия Грридо. – М. : Статус, 2005. – С. 408.

МЕСТО УЗУФРУКТВ В СИСТЕМЕ ВЕЩНЫХ ПРАВ (АНАЛИЗ РИМСКОГО И ФРАНЦУЗСКОГО ЗАКОНОДАТЕЛЬСТВА)

И. Сиваракша

*Оренбургский институт (филиал) Московского государственного
юридического университета имени О. Е. Кутафина (МГЮА)
ул. Комсомольская, 50, 46000 Оренбург, Российская Федерация*

Узуфрукт представляет собой одно из прав на чужие вещи. Носитель этого права (узуфруктуарий) имеет возможность осуществлять пользование и извлекать плоды. В отношении вещи он должен лишь сохранять ее сущность. Это право носит личный характер и признает право дивидендов. Собственник вещи сохраняет за собой право «голового собственника».

Ключевые слова: узуфрукт, сервитуты, квинтское право, цивилисты, римское право, Французский Гражданский кодекс, вещные права, право пользования, право владения, ограничение права собственности.

**PLACE OF USUFRUCT
IN THE SYSTEM OF PROPRIETARY RIGHTS
(ANALYSIS OF ROMAN AND FRANCH LAW)**

I. Sivaraksha

*Orenburg institute (branch)
of the Moscow state law university of the name of O. E. Kutafin
Komsomol'ska Str., 50, RU – 46000 Orenburg, Russian Federation*

Usufruct rights system on other people's things is a separate law that gives its holder the right to use the thing and its benefits without changing the substance of things. This right is personal in nature and recognizes the right of dividend. The owner retained the right to «bare ownership».

Key words: usufruct, servitudes, kviritskoe law, Roman law, French civil code, property rights, the right to use, ownership, limiting property rights.

*Стаття: надійшла до редакції 12.03.2014
прийнята до друку 19.06.2014*